

Juuso Kaaresvirta, Tuuli Koivu ja Aaron Mehrotra: Kiina ja elintarvikkeiden hintakehitys

Inflaatio on kiihtynyt monessa maassa merkittävästi viimeisten kuukausien aikana, ja energian ohella ruokaraaka-aineiden hintojen nousu on näytellyt tärkeää roolia. Esimerkiksi vehnän hinta on yli kaksinkertaistunut viimeisen vuoden aikana. Elintarvikkeiden hintakehitys on vaikuttanut inflaatiota kiihdyttävästi etenkin kehittyvissä talouksissa, joissa merkittävä osa kotitalouksien tuloista kuluu ruokaan. Maat ovat usein vastanneet ruoan hintojen nousuun rajoittamalla vientiä ja asettamalla kattoja elintarvikkeiden kotimaisille hinnoille, mutta näiden toimien yleistyminen lisää hintapaineita muissa maissa ja lykkää kotimaisia hintapaineita vain hieman pidemmälle tulevaisuuteen. Toimet myös estävät hintamekanismin toiminnan ja kysyntäpuolen muutosten vaikutukset tuotannon määrään ja rakenteeseen. Ruoan hintapainetta ovat myös ruokkineet tulojen ja elintason nousu kehittyvissä talouksissa, joten hintapaineet ovat todennäköisesti pysyvämpiä kuin lyhyen tarjontapuolen shokin seurauksena.

Tulokehitys ja elintarvikkeiden kysyntä

Kiinassa elintarvikkeiden osuus on noin kolmannes kuluttajahintaindeksistä. Kiinassa inflaatio lähti nousuun vuoden 2006 lopulla juuri elintarvikkeiden hintojen nousun seurauksena. Vaikka osa hintojen noususta selittyy tarjontapuolen shokeilla (sianlihan hinta nousi merkittävästi eläintaudin seurauksena), osa hintakehityksestä on todennäköisesti kysyntäpuolelta tulevien tekijöiden (elintason nousun) seurauksena. Yksi tapa tutkia inflaatiopaineiden pysyvyyttä onkin tutkia tulojen vaikutusta elintarvikkeiden kysyntään, eli laskemalla ns. tulojoustoja. Mikäli tuotanto ei reagoi nopeasti tulojen noususta johtuvaan kysynnän kasvuun, hintapaineet kasvavat. Tulojoustoja eri elintarvikkeille Kiinassa on laskettu taulukossa 1 käyttämällä pääosin aineistoa vuosilta 1978–2007. Esimerkiksi tulojouston arvo 1,00 ilmoittaa, että tulojen noustessa yhdellä prosentilla elintarvikkeen kulutus nousee yhden prosentin. Mikäli tulojouston arvo on korkea, suotuisen tulokehityksen oloissa elintarvikkeen kulutus kasvaa edelleen merkittävästi.

Elintason nousu lisää erityisesti maidon ja lihan kulutusta Kiinassa (Taulukko 1). Tulojoustot ovat korkeimmat naudanlihalle, maidolle ja maitojauheille, sekä kasviöljylle. Tulojen nousun vaikutus lampaanlihan, porsaanlihan ja munien kysyntään on myös merkittävä. Tulosten mukaan viljan tai riisin

kulutus sen sijaan vähenee tulojen nousun seurauksena. Tulokset ovat linjassa yleisten oletusten kanssa siitä, miten tulojen kasvu vaikuttaa eri elintarvikkeiden kysyntään. Samansuuntaisia tuloksia saadaan myös vertailemalla elintarvikkeiden kulutusta Kiinan eri tuloaluokissa samana tarkasteluvuonna.

Taulukko 1. Elintarvikkeiden tulojoustoja Kiinassa.

Elintarvike	Tulojousto	Elintarvike	Tulojousto
Riisi	-0,07	Kananliha	0,25
Vehnä	0,03	Lampaanliha	0,89
Muut viljat	-0,53	Täysmaitojauhe	0,99
Sokeri	0,31	Kananmunat	0,78
Kasviöljy	1,09	Maito	0,92
Naudanliha	1,58	Voi	0,40
Porsaanliha	0,63	Juusto	0,43

Lähde: omat laskelmat perustuen OECD-FAO:n tilastoihin. Tulomuuttuja on reaalin BKT per capita.

Toimenpiteitä hintojen nousun hidastamiseksi

Kiina on viimeisen vuoden aikana ollut erittäin aktiivinen rajoittaessaan elintarvikkeiden kallistumista ja torjuessaan sen haitallisia vaikutuksia. Hallinto on pyrkinyt vähentämään hintapaineita lisäämällä tuotteiden tarjontaa kotimaassa. Omavaraisuus tärkeimmissä maataloustuotteissa, etenkin viljassa on ollut jo pitkään Kiinan keskeisiä tavoitteita ja maanviljelijöitä on rohkaistu viljan tuotantoon.

Elintarvikkeiden tarjontaa on lisätty mm. tukiaisilla. Määrärahoja esimerkiksi kallistuneiden sianlihan ja viljan tuottamisen tukemiseen on viimeisen vuoden aikana lisätty selvästi. Maanviljelijöiden tuotantoa on ohjattu haluttuun suuntaan myös investointitukien avulla. Lisäksi tarjontaa on pyritty lisäämään vaikuttamalla maanviljelijöiden tuotantokustannuksiin. Nopeasti kallistuneiden lannoitteiden viennille on kuluvana vuonna asetettu 100–135 prosentin vientivero tarjonnan turvaamiseksi kotimaassa. Tulevina vuosina Kiinan maataloustuotannon arvioidaan kasvavan suotuisasti, etenkin lihan ja maidon osalta. Viime aikoina Kiinan hallitus on pyrkinyt hillitsemään hintapaineita myös valmiusvarastojen osittaisella purkamisella. Toisaalta esimerkiksi soijapavun kohdalla tavoitteeksi on otettu valmiusvarastojen kehittäminen.

Ruoan kallistumisen vaikutuksia muutamien väestöryhmien elintason on rajoitettu kompensoimalla ruokakorin kallistumista tulojen lisäyksellä. Sotilaiden saamaa korvausta samoin kuin kaikkein köy-

himprien kaupunkilaisten toimeentulotukea on kasvatettu. Keskushallinto on lisäksi antanut paikallisviranomaisille ohjeet seurata tilannetta tiiviisti ja tarvittaessa rajoittaa hintojen nousua. Suoria hintarajoitteita on asetettu myös elintarvikkeiden tuotantokustannuksille, kuten lannoitteille ja energialle.

Kiina pitkälti omavarainen elintarvikkeiden suhteen

Kiinan maataloustuotteiden ulkomaankauppa on pääosin melko vähäistä. Viranomaiset eivät juuri ole kannustaneet maataloustuotteiden vientiä, ja maatalouspolitiikan ehdoton ohjenuora on ollut omavaraisuus tärkeimpien maataloustuotteiden osalta.

Kiina on tavoitteidensa mukaisesti viljan tuotannossa omavarainen (Taulukko 2). Maa on viljan nettoviejä, vaikka useiden viljojen kohdalla nettovienti onkin viime vuosina supistunut ja esimerkiksi riisin kohdalla kauppa on jokseenkin tasapainossa.

Eniten Kiina on vienyt ulkomaille maissia (5 milj. tonnia 2007), jonka vienti kasvoi viime vuosina nopeasti. Viljatuotteiden viennin kasvua ulkomaille yritettiin joulukuussa 2007 vähentää poistamalla verohuojennuksia ulkomaille viedyltä riisiltä, maisilta, soijapavuilta sekä niistä jauhetuilta jauhoilta. Tammikuussa 2008 otteita tiukennettiin edelleen asettamalla väliaikaiset vientiverot 57 eri viljatuotteelle. Lisäksi 11 viljatuotteelle on kuluvana vuonna asetettu vientikiintiöitä ja vientilisenssien myöntämistä on rajattu tiukasti. Samaan aikaan joidenkin ulkomailta tuotavien elintarvikkeiden tuontiveroa on alennettu. Nostetut vientirajoitteet supistivat maissin viennin tammi-huhtikuussa lähes olemattomiin. Riisin vientiin tulleilla ei ole ollut vaikutusta. Kansainväliset organisaatiot odottavat Kiinan säilyvän riisin nettoviejänä, mutta kääntyvän vehnän nettotuojaksi ensi vuosikymmenen puolivälissä ja muiden viljojen nettotuojaksi jo ennen sitä.

Kiina on sokerin, öljysiementen (mm. soijapavut) ja kasviöljyjen nettotuojia. Öljysiementen maailmankaupasta yli 40 % suuntautuu Kiinaan ja Kiinan tuomista siemenistä valtaosa on soijapapuja. Tuonti kattaa noin puolet Kiinan kulutuksesta. Kuluvan vuoden tammi-huhtikuussa soijan ja ruokaöljyn tuonti on kasvanut 15–20 %, ja maailmanmarkkinoilla kohonneet soijapapujen hinnat ovat rantautuneet myös Kiinaan. Kasviöljyn korkeasta tulojoustopista huolimatta öljysiementen ja kasviöljyn kulutuksen kasvun ennustetaan hidastuvan tulevina vuosina selvästi, mikä johtaisi myös tuonnin kasvun hidastumiseen. Toisaalta myös kotimaisen tuotannon uskotaan lisääntyvän, kun korkeammat hinnat kan-

nustavat osaa maanviljelijöistä siirtämään tuotantoon viljatuotteista soijapapujen suuntaan.

Taulukko 2. Kiinan nettovienti, 1000 t

	2001	2006	2007*
Riisi	1659	191	-46
Vehnä	420	1582	1092
Muut viljat (mm. maissi)	6667	2623	1312
Öljysiemenet	-10833	-32520	-34883
Kasviöljy	-1719	-7369	-8008
Sianliha	53	464	496
Rasvaton maitojauhe	-35	-79	-79

Lähde: OECD-FAO Agricultural Outlook 2007-2016; *) ennuste

Lihan kulutuksen lisääntyminen ei ole toistaiseksi supistanut Kiinan lihan vientiä. Kiina on merkittävä sianlihan viejä ja se vie prosentin omasta tuotannostaan, mikä kattaa lähes 10 % maailmankaupasta. Kuluvan vuoden tammi-toukokuussa sianlihan vienti on pysynyt lähes ennallaan vuotta aiemmasta. Kiinan odotetaan pysyvän sianlihan nettoviejänä, joskaan viennin ei uskota juuri kasvavan. Kiina vie myös merkittävästi kananlihaa, joskin sen kauppa on suurin piirtein tasapainossa. Vuonna 2004 lintuinfluenssa puolitti kananlihan kaupan eikä se ole vielääkään toipunut vuoden 2003 tasolle.

Eläinperäisistä tuotteista Kiina tuo jonkin verran voita ja juustoa sekä vie munia. Maitojauheiden tuonti on viime vuosina kasvanut hyvin nopeasti ja Kiinaan tuodaan yhä suurempi osa maailmalla kaupattavista maitojauheista. Tuonnin kasvun uskotaan myös jatkuvan nopeana.

Maailmanmarkkinoiden vaikutus Kiinaan rajallinen

Elintarvikkeiden kysynnän kasvusta huolimatta Kiina on pystynyt säilyttämään omavaraisuuden tärkeimpien maataloustuotteiden osalta, ja Kiina on useimpien viljojen ja lihan nettoviejä. Aiempina vuosina Kiinan kotimaiset viljan hinnat ovat seurailleet yllättävänkin tiiviisti kansainvälistä kehitystä. Kiina on kuitenkin onnistunut osittain välttämään maailmanmarkkinoilla viime kuukausina tapahtuneen viljojen hintojen voimakkaan nousun lisäämällä elintarvikkeiden tarjontaa Kiinan sisällä. Huonon satokausien sattuessa Kiinan omavaraisuus on kuitenkin uhattuna ja suojaus maailmanmarkkinoiden hintaheilahteluilta on vaikeaa.

Kirjoittajat ovat BOFITin ekonomisteja.